

СЕЛИМИР РАДУЛОВИЋ

ОСЕЋАЊЕ ЗА ЈЕЗИК И УНУТРАШЊА САМОЋА

Уважени Председниче Матице српске,
Драги матичари,
Даме и господо,

Радосна је и пуна части за мене ова прилика да, као члан жирија за Змајеву награду Матице српске, кажем неколико речи о књизи мог драгог колеге Саше Радојчића, под насловом *То мора да сам ипак ђе ја* (у издању издавачке куће *Архипелаг* из Београда), једног од двојице овогодишњих лауреата. У времену које је обесмислило сваку главу земаљску, у којем су *слајке воде иосиале слане*, а *разум иовукао у своје склонишће*, песник, филозоф, преводилац и књижевни критичар Саша Радојчић је високо подигао своју интелектуалну заставу, служећи за пример многима. Саобразио је, на њему својствен начин, дискретно и ненаметљиво, српској култури дела кључних модерних филозофских духова (Ниче, Дилтај, Гадамер, Зафрански), интегрисао их у наше српске речи и дела, аналитички обасјао (не штедећи се) вишебојне светове своје савремене песничке сабраће, тумачећи их и вреднујући сагласно високо подигнутој херменеутичкој лествици, изградио, пре свега и више свега, изузетно песничко дело, које је, растући у времену, овенчано нашим највреднијим песничким наградама.

Књига коју данас славимо има двадесет песама, које су смештене у четири целине. Посвећена је мајци, од које је, како каже сам песник, наследио *осећање за језик* и за *унутрашњу самоћу*, дакле, све, јер је, и једно и друго, *неоиходно да се буде иесник*. На почетку првог циклуса, који носи наслов *Ѕиомени*, смештена је стожерна песничка целина књиге, *Саборна иесма* (9). Њој, на песнички

утемељен начин, одговара епилошка целина, фрагмент, из *недовршене* песме, који се показао, ипак, као нешто довршено. У само три шкрта стиховна низа –

а љубав шта је
укрштај
две мале вечности
(А љубав *што* је, 47)

опоменуо нас је, именујући оно покрећуће у нама, да не сејемо кукољ по пшеници, да се не потуцамо од мора до мора, од севера до истока, да и наша савремена *болница за љубавце* има излазна врата. Сведочећи душом, а не језиком, суочио је, једном језгровитом песничком сликом, у коју су уграђени и питање и одговор, савремени хаотични рој људски, који се креће *без шочкова и једара*, с великим наративом Небоходог Павла, да смо ништа – *звоно које звони*, односно *прајорац који звечи*, и ако горе премештамо, ако љубави немамо. Овим двома песмама, које су веродостојни отклон спрам надуведеног царства кнеза овога света, као утемељујућим песничким јединством ове књиге, придружујем још две целине – једну из првог циклуса (*За сваки случај*, 20) и једну из трећег циклуса (*Зналац дијалектике*, 42).

Радојчићева, с мером, засенчена мала песничка светла су велика светла, којима обасјава оне *унућрашње разлике у себи самом*, односно онај *унућрашњи џлас* који је, заправо, песма. А стидљиво адресовано писмо свету, без *звечећих айсџиракџних речи*, без углађене риме и метрике, пример је песничке праксе која се оверава *Средиштем*, а не *Ојсејом*, и размрсује *кроз сџакло у зајонейки*. Реч је о песми која је, на извештан начин, по *својој џрамайџици и синџакси*, блиска прози. Она се, сагласно томе, разлистава, како би рекао Фрај, као нека врста *бесџакџне* синтаксе, која је у најнепосреднијој вези с *исџрекиданом и колоквијалном диџиџијом*. У њој се може уочити и једна скрајнута линија мистичности, јер се вечност хоће не као *бесконачно време* већ као *сџварна свакидашџиџица*, као *сада*, у које су смештени сви други светови. Ауторова слободно-певајућа згуснута синтакса и традиционални *разоџкривајући рџџам*, на трен ме усмеравају ка оној Јејтсовој *руџи што разбаџује*, оној *махуни што џуџа*, односно, ка *радосџи жрџиве усред свеџоџ џламена*, смеха Оца, нашега, *над сломљеним свеџом*. Стога је неопходно, рекао бих, сада и овде, подсетити да нас Радојчићева *жива и диџуџа* песничка синтакса подстиче да се, из прве руке, суочимо с елементарним, радујућим процесом, када се првобитни доживљај преображава у једну вишеврсну имагинативну форму, када

биографска алеџорија, готово не приметно, стасава у веродостојни песнички отисак, у којем препознајемо неистумачиве знаке једног удаљеног метафизичког еха. То налазим на маргини тајне Радојчићевог утанчаног песничког веза, у оквиру којег су тзв. експлицитни искази, посредовано, *умоћани у мистерију*.

Већ је речено, при читању било које песме суочавамо се барем с два језика – с *језиком с којим ђесник ђише* и с *језиком саме ђоезије*. Први је, разуме се, садржан у речима с којима се песник служи, у скупу *вербалних конвенција*, други у сликама и идејама које те речи изражавају, у скупу *симболичних конвенција*. Шта нам, запитајмо, на посредован начин, једноставно и ненаметљиво, изнедрује из снопова *вербалних* и *симболичких* конвенција ове, обимом невелике, песничке књиге? Да ли је њена основна порука, посредовано емитована, садржана у слици да се дланом не може зауставити ток реке, те да је, у епохи лажи и среброљубља, савремени човек, просто-напросто, приморан да преда своју *мрску и његодношљиву слободу*. Развијајући своју песму као једну целовиту *разоткривајућу јединицу*, Саша Радојчић је, као ретко који савремени српски песник, подсетио на оно драгоцено поновно освајање властитих осећања, поновног оживљавања почетка. Мрвице његовог једноставног и сведеног песничког језика омогућују нам, рекао бих, да умакнемо леденом и хладном фијуку ветра, да се не упредамо (тадићевски речено) у *црни конач зловолје*, уз чију смо помоћ стомак испунили, а душу испразнили. И не само то – његова је песма најнепосреднији отклон спрам уметничке праксе постмодерног растока, у којој се *не види ништа* и *не разуме ништа*.

А овај скромни беседник, сићушан, неук и недостојан, који Радојчићеву нову књигу није читао очима, већ срцем и душом, тражећи у свести његовог лирског јунака све оне скривене, од простог ока склоњене, дубине, враћајући тек део дарова које је овај аутор, нештедимице, делио савременој песничкој сабраћи, у његовом *ђовученом* уму и интелектуалној енергији, која је готово езотеријска, у уљу у његовим светилкама, препознао је оно зрно вере, у свету што се гаси, као трава, покошена, на сунцу, смем ли рећи, колена преклоњених, као и Отац, наш, кад је и малу искру у Закхејовој души разгорео у велики пламен.

(Беседа одржана на Свечаној седници Матице српске, 29. јуна 2021. године)